

El trespeus

(ALDC, II, 321. El trespeus)

Trespeus i *ferros* es reparteixen la major part del territori. *Trespeus* és una reinterpretació romànica del llat. *TRIPEDES* (< TRI ‘tres’ i PEDE ‘peu’; veg. cast. *trébedes*), en *trespeus* (també *peu* 93, o *peus* 124), amb un primer component pron. *tr[ɛ]s-*, *tr[e]s-* o *tr[ə]s-*, significat que ocupa la major part del Principat. La metonímia basada en la matèria de l’estri ha generat *ferros* (cf. semblantment *ferros* ‘molls’; veg. mapa 199), estès pel val., tort., alg. i punts balears, modificat en *fierros*, *fiarros* 131, 132, 137, 138, 139, al Matarranya, per diftongació de la [ɛ] arcaica; en *fèrrrens* 145-147, a partir de l’ant. *ferre* (< llat. *FERRU*) i un morfema plural *-ens* analògic de *hòmens*; en *ferrets* 128, amb addició del suf. dim. *-et* (< llat. *-ITTU*); o, completat amb un determinant, en *ferro des foc* 84, *ferros del foc* 142, *ferro de la llar* 151 i *ferro de guisar* 154. *Mossa*, del ross. i punts esparsos del Principat, és el femení de *mosso*, castellanisme

primerenc (< *mozo*, inicialment ‘rapat’, aplicat als infants) i que semànticament s’explica per la funció de ‘sosteniment dels atuells de cuina’, com també els geosinònims *sirventes* 2, *sostenidors* 122 i *cavallet* (*de la casseroles*) 87. A Mallorca, es troba *fogó* (< probablement ja llat. vg. *FOCONE), amb var. com *f[ə]gons* 73, 81, 82, per dissimilació de vocals velars; el dim. *fogonet* 78 o el perifràstic *fogó de tres peus* 75; tenim encara altres der. del llat. *FOCUS* (pròpiament ‘fogar’ i després ‘foc’): *foganyà* 77 (< llat. *FOCANEÀ*) i el val. *foguer* 174, 182 (< *foc* + suf. *-ARIU*).

Més puntuals són *cremalletes* 94, extensió de *cremallas*, *-alles* ‘cadena de la llar amb ganxos per a penjar-hi atuells’ (veg. mapa 202), i *gatet*, *gatillo* 139, dim. genuí i interferit (< cast.), respectivament, de *gat* potser pel costum dels fèlids a cercar l’escalfor dels fogons.

Són normatius *ferros* (*de cuinar*, 1932, 2007; *de foc*, 1995).

